

FRAMKVÆMDAÁÆTLUN 2019-2024

VEGNA UMHVERFISVOTTUNAR SVEITARFÉLAGANNA Á **VESTFJÖRÐUM**

SAMKVÆMT STAÐLI EARTHCHECK

UMHVERFISVOTTUN Á VESTFJÖRÐUM

Framkvæmdaáætlun sveitarfélaganna á Vestfjörðum 2019-2024

vegna umhverfisevntúnnar samkvæmt staðli EarthCheck fyrir sveitarfélög

Áætlunin var tekin saman af Línu Björgu Tryggvadóttur og Maríu Maack og byggir hún að miklu leyti á eldri framkvæmdaáætlunum. Áætlunin var endurskoðuð og uppfærð í byrjun árs 2019. Hún var yfirfarin af níu sveitarfélögum og framkvæmdarráði umhverfisevntúnnar Vestfjarða og er hér samþykkt með undirskriftum Framkvæmdarráðs

Samþykkt í maí 2019

Bryndís Sigurðardóttir Tálknafjarðarhreppi

Eiríkur Valdimarsson Strandabyggð

Embla Dögg B. Jóhannsd Reykhólahreppi

Eva Sigurbjörnsdóttir Árneshreppi

Finnur Ólafsson Kaldrananeshreppi

Jón Páll Hreinsson Bolungarvíkurkaupsstað

Pétur Markan Súðavíkurhreppi

Ralf Trylla Ísafjarðarbær

Rebekka Hilmarsdóttir Vesturbyggð

FYRRI HLUTI	3
Formáli.....	4
1. Inngangur	5
2. Um Vestfirði.....	7
2.1 Veðurfar.....	8
2.2 Mannlíf	9
2.3 Jarðfræði og jarðsaga	9
2.4 Náttúru- og umhverfisvernd.....	10
2.5 Menning og saga	11
SEINNI HLUTI	13
3. Af hverju umhverfisvottun?	14
4. EarthCheck og umhverfisvottunarkerfið	14
5. Stjórnun og framkvæmd verkefnisins	16
6. Afmörkun verkefnisins	17
7. Hvað er skoðað í umhverfisvottun?	17
8. Sjálfbærnistefna Vestfjarða	19
9. Verkefni framkvæmdaáætlunar 2019-2023.....	21
10. Lokaorð	24
Heimildir	25
Viðauki I Dæmi um skráningu.....	26

FYRRI HLUTI

Í fyrri hluta er verkefnið kynnt og fjallað stuttlega um sögu Vestfjarða. Farið er yfir jarðfræði og jarðsögu svæðisins, menningu, sögu og fjallað um náttúru og umhverfisvernd.

Formáli

Sveitarfélögin níu á Vestfjörðum hafa hlotið vottun fyrir starfsárin 2016 og 2017 frá áströlsku umhverfissvottunarsamtökunum EarthCheck (hér eftir skammstafað EC). Þar á undan fengu þau viðurkenningu fyrir að standast viðmið EC (svokallað Benchmarking) fyrir starfsárin 2013-2014 og 2015. Þessi vottun er viðurkenning um að sveitarfélögin vinna markvisst að úrbótum í umhverfismálum í starfsemi sinni, í átt til sjálfbærari starfshátta. Eftir þetta hafa sveitarfélögin fengið silfurvottun sem viðurkenningu fyrir frekari framförum. Á haustþingi 2018 samþykktu sveitarfélögin enn fremur að halda starfinu áfram og vinna að því eins og krafist er þannig að sveitarfélögin sýni með gögnum stöðugar úrbætur í umhverfis- og samfélagsmálum.

Á hverju ári kemur óháður aðili á vegum EC og tekur út starfsemi sveitarfélaganna. Hann leggur mat á frammistöðu þeirra miðað við áætlanir á fjölmörgum sviðum sem fjallað er um hér síðar og skilar hann skýrslu um úttektina til EC, ásamt mati á því hvort sveitarfélögin standist viðmið samtakanna. Með því að vinna að árlegri vottun eru sveitarfélögin að skuldbinda sig til þess að taka framförum í umgengni sinni við náttúruna í öllum ákvörðunum og tryggja sjálfbæra nýtingu þeirra auðlinda sem eru á svæðinu.

Verkefnastjóri á vegum Vestfjarðastofu heldur utan um verkefnið en hugmyndin kemur upprunalega frá Ferðamálasamtökum Vestfjarða.

Framkvæmdaáætlun er eitt af grundvallarskjölum verkefnisins. Hér birtist stefnan og hugmyndir um áfanga í helstu umhverfistengdu verkefnum sveitarfélaga á næstu árum.

Áætlunin er útfærð í skilgreindum og tímasettum verkefnum framkvæmdaáætlunar, með mælikvörðum og er það eitt mikilvægasta skjal vottunarferlisins. Við vinnslu þessa skjals er stuðst við ramma þann sem EC setur og vinnu sveitarfélaganna á Vestfjörðum. Enn fremur eru notaðar upplýsingar frá Umhverfisstofnun og umhverfisráðuneyti um aðgerðaráætlanir og skýrslur um stöðu umhverfismála.

Framkvæmdaáætlun er til fimm ára og endurskoðuð árlega. Síðast fjölluðu sveitarstjórnir sveitarfélaganna á Vestfjörðum um hana um mitt ár 2017 og var hún þá samþykkt.

Ísafirði 4. apríl 2018

Lína Björg Tryggvadóttir Verkefnastjóri

María Maack Verkefnastjóri

1. Inngangur

„Jörðin á skilið meira en hálfkák“.

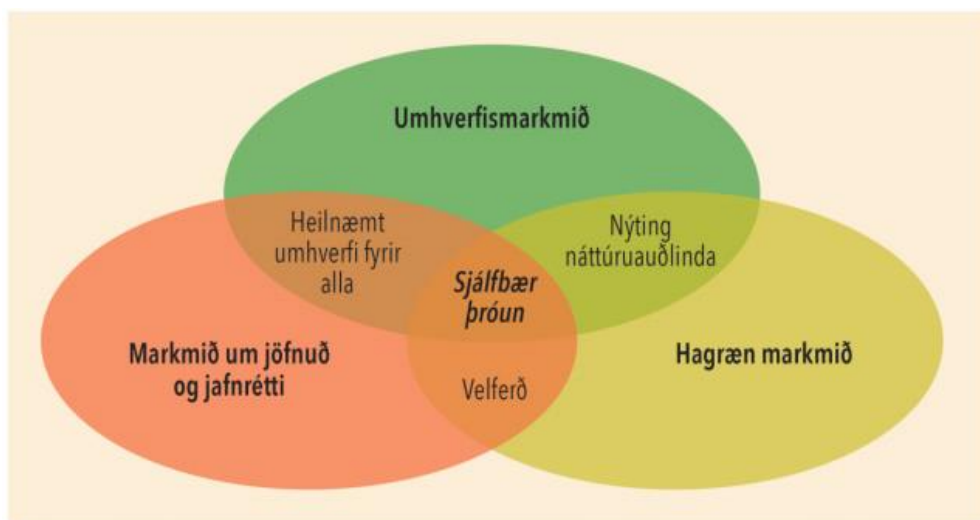
(„The Earth deserves more than half measures“)

Þetta eru einkunnarorð umhverfisstofnunar ECh¹. Miðað við alþjóðaskýrslur og umræðu þá eru þessi einkunnarorð ekki úr lausu lofti gripin. Háværar raddir um afleiðingar af loftslagsbreytingum og nauðsyn umhverfisverndar og sjálfbærni berast að hvaðanæva. Hugtakið „sjálfbær þróun“ er leiðarstef breytinga og notað í allri vinnu sem snýr að umhverfismálum og framtíðarskipulagi. Skilgreiningin á sjálfbærri þróun er að notkun mannsins á auðlindum jarðar í dag megi ekki skerða möguleika komandi kynslóða til að fullnægja sínum þörfum.

Hugtakið sjálfbær þróun kom fyrst fram um 1980. Þar er til þess mælt;

- að ekki sé gengið á forða náttúrunnar heldur leitast við að nota endurnýjanlegar auðlindir á hófsaman hátt, þannig að endurnýjun nái að eiga sér stað.
- að ekki hljóti mengun eða umhverfisspjöll af notkun auðlinda.
- að gætt sé að jafnræði allra þegna
- að hagkerfið taki mið af hringrásum efna í lífkerfinu og endurnýjanlegri orku.

Oft er vitnað til þriggja stoða sjálfbærrar þróunar. Þær eru umhverfi, samfélag og efnahagur.

Mynd 1. Skýringarmynd af þremur undirstöðum sjálfbærrar þróunar

¹ <http://earthcheck.org>

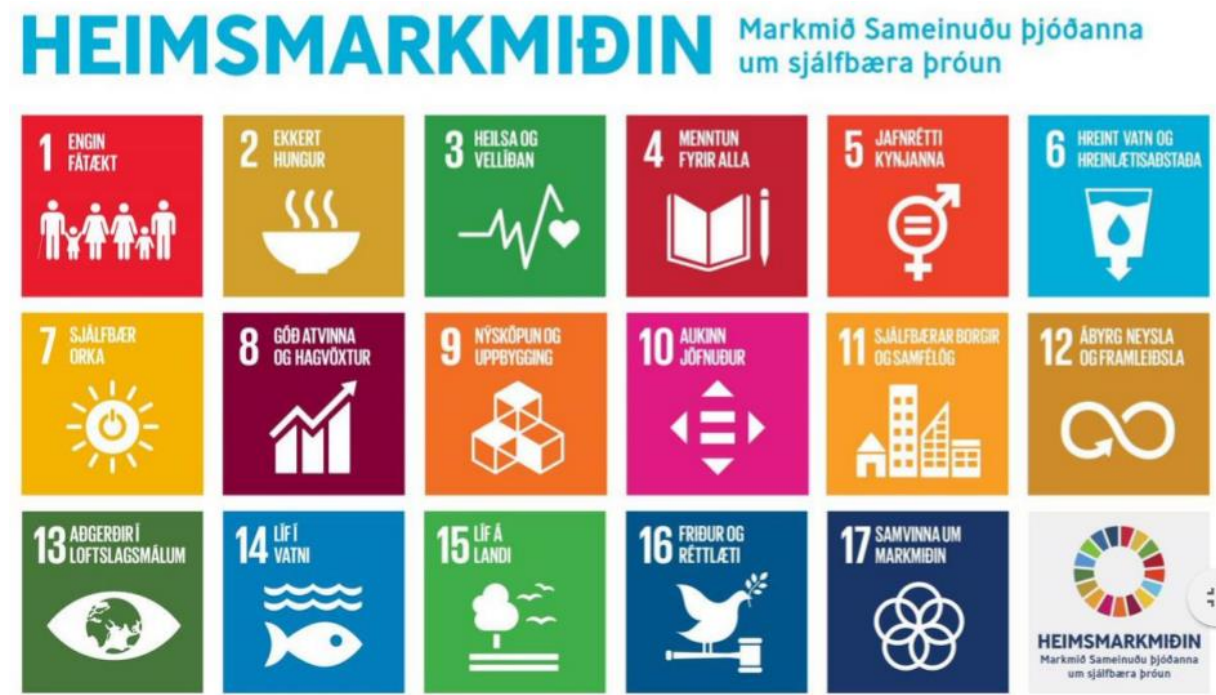
Í umhverfsvottunarkerfinu VAKINN er þetta orðað þannig:

Sjálfbær þróun gerir kröfu um jafnvægi milli stoðanna. Innan umhverfisins lifir samfélagið og innan samfélagsins verður hagkerfið til. Við hverja ákvörðunartöku fyrirtækis þarf því að taka tillit til samfélagslegra- og umhverfislægra gilda til jafns við efnahagslega hagsmuni.

Í starfsemi fyrirtækja, sveitarfélaga og ríkja er meira farið að taka mið af sjálfbærri þróun, til dæmis með því að beita mati á umhverfisáhrifum áætlana og fjárfestinga. Segja má að stöðugt greinilegri áhrif loftslagsbreytinga hafi vakið menn til dáða. Íslensk lög taka mið af sjálfbærri þróun.

Sjálfbær þróun hefur verið á dagskrá þróunarsamvinnu Sameinuðu þjóðanna frá 1972 og flestir kannast við regluleg þing um umhverfi og þróun þar sem samþykktir, dagskrár, alþjóðlegir samningar og þróunaraðstoð er rædd til að þoka samfélögum manna í átt að sjálfbærri þróun. Þessir sáttmálar miða að vernd náttúru og auðlinda, jafnari skiptingu auðlinda milli heimshluta og kynslóða og félagslegu jafnrétti.

Sameinuðu þjóðirnar hafa frá því 1992 skilgreint 17 markmið fyrir sjálfbæra þróun í heiminum og eru þessi markmið að verða meira áberandi í markmiðssetningu og kynningu fyrirtækja og félaga.

Mynd 2 Markmið sameinuðu þjóðanna í kynningu félags sameinuðu þjóðanna á Íslandi.

Ef marka má hnignun vistkerfa jarðarinnar er ljóst að fram til þessa hefur mun minni áhersla verið lögð á umhverfispáttinn en hina tvo. Með því að vinna að umhverfisvottun sveitarfélaganna á Vestfjörðum hafa þau sýnt það í verki að unnið sé í anda sjálfbærrar þróunar þannig að vart verður framfara í umhverfis- og samfélagsmálum. Í þessari framkvæmdaáætlun er gerð grein fyrir helstu kröfunum sem EC - samtökin gera til starfsemi sveitarfélaga svo að þau eigi möguleika á vottun, ásamt frumkvæði að þeim verkefnum sem fyrirhugað er að ráðast í á árunum 2019-2024.

2. Um Vestfirði

Á Vestfjörðum eru níu sveitarfélög. Þau eru: Árneshreppur, Bolungarvíkurkaupstaður, Ísafjarðarbær, Kaldrananeshreppur, Reykhólahreppur, Strandabyggð, Súðavíkurhreppur, Tálknafjarðarhreppur og Vesturbyggð. Íbúafjöldi á Vestfjörðum í janúar 2018 var 6.994 manns en ferðamenn á Vestfjörðum voru 146,985. Af þeim kom 74.000 manns með skemmtiferðaskipum sem stoppuðu í einn dag.

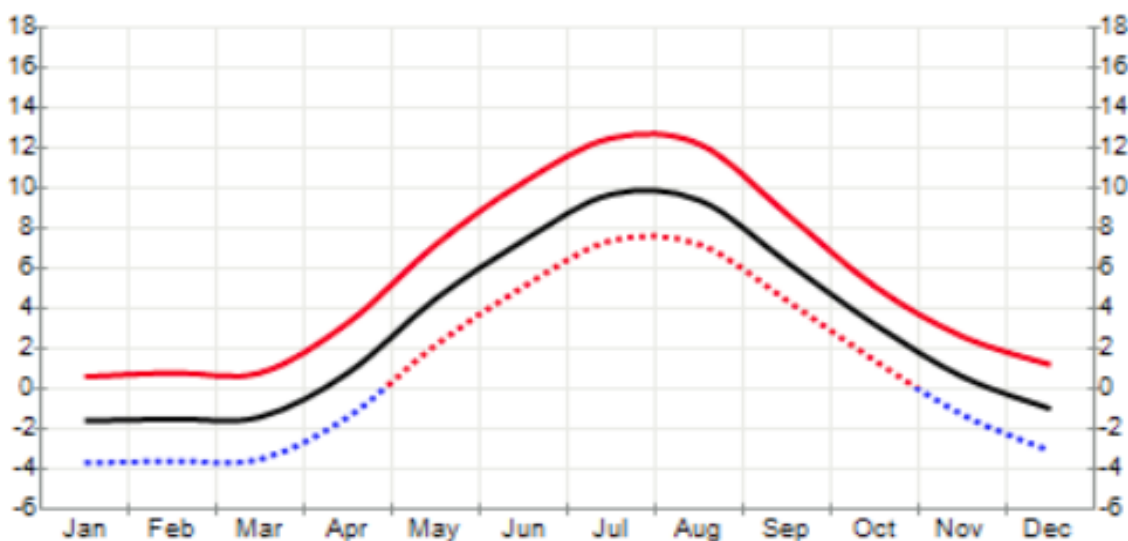
Sveitarfélag	2018
Bolungarvíkurkaupstaður	945
Ísafjarðarbær	3707
Reykhólahreppur	275
Tálknafjarðarhreppur	244
Vesturbyggð	1024
Súðavíkurhreppur	196
Árneshreppur	43
Kaldrananeshreppur	109
Strandabyggð	451
Alls á Vestfjörðum	6994

Tafla 1 Íbúafjöldi sveitarfélaga á Vestfjörðum 1. jan 2018. (Hagstofa Íslands)

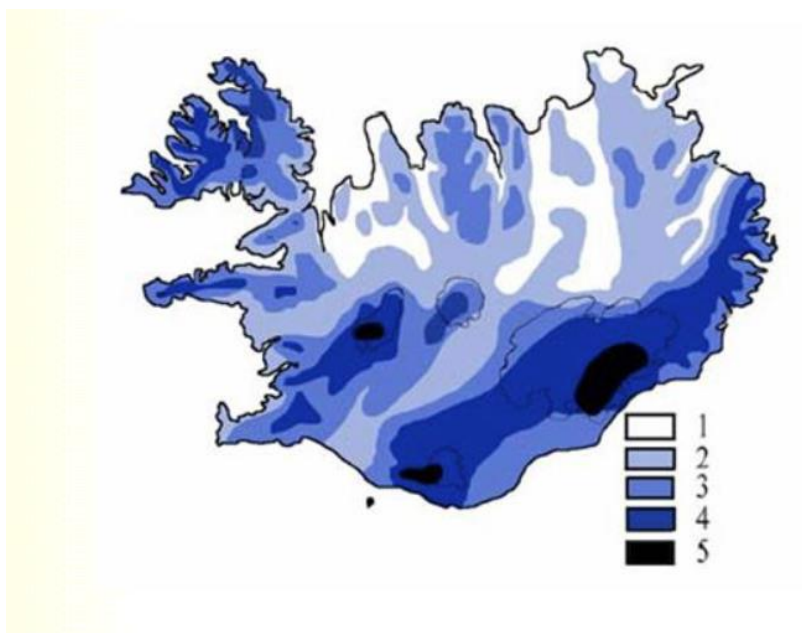
Vestfirðir eru 8,700 km² sem er um 8,5% af flatarmáli Íslands. Kannanir sem gerðar hafa verið á meðal ferðamanna sem heimsækja Vestfirði hafa sýnt að þeim finnst landslagið og náttúran mest áberandi og eftirsóknarvert á Vestfjörðum. Dæmigert landslag eru djúpir firðir og dalir umluktir háum og tignarlegum fjöllum og fallegum fossum. Á Vestfjörðum er mikil náttúrufegurð og vinaleg samfélög. Má þar telja Djúpvík, Vigur, Látrabjarg, Ósvör, Skálavík, Hornstrandir og Dynjandi en þar fyrir utan eru margir fallegir og áhugaverðir bæir og staðir sem vert er að skoða.

2.1 Veðurfar

Vestfirðir eru baðaðir grein úr Golfstraumnum og veðurfarið er mildara en við má búast miðað við norræna hnattstöðu. Myndirnar hér fyrir neðan sýna annars vegar meðalhita á Lambavatni sem er skammt frá Patreksfirði. Hitastigsferlarnir sýna meðaltal áranna 1961-1990. Efst er hæsta hitastig dagsins, í miðjunni er meðalhiti dagsins, og neðst er lægsta hitastig dagsins í hverjum mánuði. Meðalhitastig við strendur Vestfjarða er á milli -2 og 0°C í janúar. Á hálendinu er það milli -6 og -4 í janúar. (Veðurstofa Íslands, 2019) .

Mynd 3 Meðaltal áranna 1961-1990 af hæsta, meðal og lægsta mældu hitastigi í hverjum mánuði ársins.

Á Íslandi öllu er úrkoma ríkuleg, einkum á sunnan og vestanverðu landinu. Á myndinni er úrkomu skipt í 5 flokka. 1 er <600mm á ári, 2 er 600-1199mm, 3 er 1200-1999mm, 4 er 2000-3999mm og 5 er yfir 4000 mm árleg úrkoma. Á Vestfjörðum er úrkoma á hálendinu aðallega 600-3999mm árleg úrkoma.

Mynd 4 Meðaltalsúrkoma á Íslandi árin 1931-1960. Myndin er af vef Náttúrustofu Norðurlands vestra.

2.2 Mannlíf

Ímynd Vestfjarða er sjósókn, útgerð, verkun og sala á fiskafurðum. Í sveitum Strandabyggðar og Reykhóla er mikil sauðfjárrækt. Einnig er mikil dúntekja og þörungasláttur við Breiðafjörð. Helstu atvinnuvegir eru útgerð, fiskvinnsla, verslun og þjónusta og nú ferðaþjónusta. Vestfirðir eru víðfeðmt og hálent landssvæði og að stærstum hluta ekki í byggð. Leiðsögumenn lýsa svæðinu sem hinum sönnu íslensku víðernum þar sem auðvelt er að nálgast dýr og fugla í sínu náttúrulega umhverfi. Hvert svæði á Íslandi hefur sitt aðdráttarafl á meðal náttúru- og fuglaáhugamanna og Vestfirðir eru þar engin undantekning. Vestfirðir og Hornstrandir eru heimahagar heimskautarefsins. Þessi fallegu dýr er best að nálgast í Hornstrandafriðlandinu, en þar er hann verndaður.

Hornstrandafriðland er nyrsti hluti Vestfjarðakjálkans, 580 km² af nær ósnertum grösugum víðernum. Á svæðinu hafa fjölmargar fuglategundir tekið sér bólfestu og lifa sjófuglar góðu lífi í björgunum nær Horni og í Hælavík. Sömu sögu er að segja af Látrabjargi, sem er vestasti oddi Íslands og Evrópu.

Látrabjarg hýsir um helming stofns sumra sjófuglategunda í heiminum og er lundinn einkennisfugl þessa hæsta fuglabjargs í heimi. Auk bjargfugla gefur að líta vaðfugla, æðarfugl, rjúpu, fálka, erni og snæuglur í sínum réttu heimkynnum. Er það einkum fjaran og sjórinn sem fæðir þessa fugla. Einnig er algengt að hægt sé að sjá bæði seli og hvali á Vestfjörðum þökk sé þjóðveginum sem liggur með ströndinni. Á haustin má einnig sjá Íslendinga af öllu landinu flykkjast í berjamó á Vestfjörðum.

Það sem einkennir Vestfirði er hásléttan og brattar hlíðar hennar og standberg sem ganga í sjó fram. Lítið undirlendi er til landbúnaðar á svæðinu en sauðfjárrækt hefur verið búgrein hér um aldir á Vestfjörðum. Fjöllin eru kjörin til sauðfjárræktar og úthagar margra býla eru oft stórir. Kindurnar ganga frjálssar utan girðinga og meðfram vegum, og koma dilkar vænir af fjalli fyrir haustslátrun. Af Vestfjörðum fást líflömb fyrir allt landið þar sem svæðið er laust við sauðfjársjúkdóma sem hafa stungið upp kollinum annars staðar.

Á Vestfjörðum er um þriðjungur strandlengju Íslands. Strandlengjan er þverhnípt á sumum stöðum en á öðrum verða til stór sandflæmi. Vestfirsku sandstrendurnar eru í mörgum litum þrátt fyrir að svartí liturinn sé algengastur. Rauðisandur er sennilega þeirra frægust en þar er sandurinn rauður vegna niðurbrots hörpudisks. Það sama á við um strendurnar í landi Holts í Önundarfirði en þar er sandurinn gulur vegna mylsnu úr kúfiskel og beitukóngi.

2.3 Jarðfræði og jarðsaga

Hlutar Vestfjarða og jarðlög austast á Íslandi eru taldir fyrsta brot Íslands sem reis upp úr Atlantshafinu og eru enn ofar sjávarmáls. Elstu berglög sem fundist hafa á Íslandi eru í Skálavík, utan Bolungarvíkur. Þau eru talin vera frá Miocene tíma eða frá því fyrir um 16 milljónum ára. Ísland stækkar með hverju eldgosi út frá gosbeltunum við miðju og suðvesturhorni, en smám saman leita eldri berglög til austurs og vesturs aftur í djúp sjávar út frá Atlantshafshryggnum. Nýja gosefnið fergir berglöginn inn til landsins.

Þetta sést glögglega á jarðlögum á Vestfjörðum og Austfjörðum. Þau halla niður í átt að miðju landsins.² Vestfirðir eru nú mótaðir mun meira af jöklum en þeim eldstöðvum sem skópu svæðið í byrjun. Jöklarnir hafa skorið djúpa firði og dali inn í hásléttuna sem einu sinni voru Vestfirðir.³ Þrátt fyrir að eldvirkni sé nú útkulnuð þá hafa Vestfirðingar sum staðar enn aðgang að heitum uppsprettum, sem nýttar eru í náttúrulegar og kyndingu húsa. Þetta er þó ekki hægt nema á örfáum stöðum. Þess vegna er víðast hvar kynt með rafmagni, sem er mun dýrara heldur en að nota jarðhita.

Elstu steingervingar sem fundist hafa á Íslandi eru frá Vestfjörðum. Þeir mynda helst plöntur, laufblöð og surtarbrand til dæmis í Stálfjalli en minna er um steingerð dýr. Íslensk lög og reglugerðir banna það að steingervingar séu fjarlægðir af fundarstað nema með formlegu leyfi umhverfisráðuneytisins. Íslenskir steingervingar segja mikið um jarðsögu landsins og er stór hluti jarðfræðilegs arfs okkar sem þjóðar. Það að steingervingar séu færðir til eða skemmdir rýrir gildi þeirra og staðsetning þeirra er þá í raun glötuð.⁴

2.4 Náttúru- og umhverfisvernd

Sveitarfélögin á Vestfjörðum, íslenska ríkið og Umhverfisstofnun hafa unnið saman að því að setja vistgerðir, vistkerfi og tegundir undir sérstaka vernd í samræmi við lög um náttúruvernd. Lögin miða að vernd og sjálfbærri nýtingu náttúruauðlinda en eiga einnig að auðvelda umgengni og kynni almennings af náttúrunni án þess að spilla lífi, landi, lofti eða legi. (sjá lög nr. 60 /2013). Stór hluti Vestfjarða er nú á verndarsvæði. Í dag njóta 2000.4 km² vestfirskis lands verndar af einhverju tagi en það er nærri fjórðungur heildarlands á Vestfjörðum.

Svæði sem eru friðlýst á Vestfjörðum: ⁵

- ✓ Hornstrandir urðu friðland árið 1975. Þar eru 580 km² af nærri óspilltri náttúru og menningarminjum.
- ✓ Dynjandi og aðrir fossar í Dynjandisá voru friðlýstir sem náttúruvætti árið 1981. Þar eru 700 m² lands sem njóta verndar.
- ✓ Surtarbrandsgil var friðlýst sem náttúruvætti árið 1975. Tilgangur friðlýsingarinnar er að vernda steingerðar leifar gróðurs sem er að finna í millilögum, einkum surtarbrandi og leirlögum. Þetta eru leifar gróðurs sem klæddu landið á tertíer-tímabilinu.
- ✓ Hrísey var friðlýst árið 1977. Grösug eyja úti fyrir Reykhólasveit. Vegna fuglaverndunar er óheimilt að fara um svæðið frá 15. apríl til 15. júlí. Friðlandið fellur innan verndarsvæðis Breiðafjarðar sbr. lög nr. 54/1995.

² Ari Trausti Guðmundsson, 1982 Ágrip af jarðfræði Íslands, Örn og Örlygur

³ Sigurður Steinþórsson, 2009.

⁴ Náttúrufræðistofnun Íslands. (e.d.).

⁵ Umhverfisstofnun. (e.d.).

- ✓ Vatnsfjörður var friðlýstur árið 1975. Tilgangur friðlýsingar er að vernda náttúru landsins á þann hátt að fólki gefist kostur á að njóta hennar.

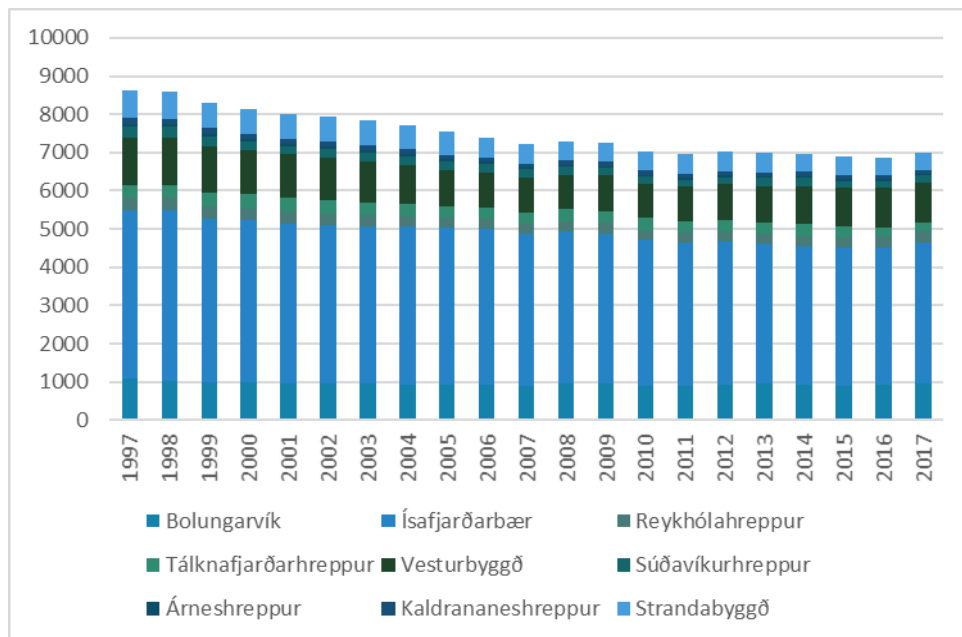
Mynd 5 Verndarsvæðið við Dynjandisfoss. Grænar útlínur marka friðlandið umhverfis Dynjandisfoss en þær bláu sýna vatnsverndarsvæði fossins. (Umhverfisstofnun, Dynjandi-verndar og stjórnumaráætlun 2015-2015)

2.5 Menning og saga

Hafsvæðið út af Vestfjörðum eru gjöful fiskimið. Þar mætast heitir og kaldir hafstraumar og velta upp næringarefnum og mikið æti er að hafa fyrir fugla, hvali og fiska. Vestfirðingar eiga sér langa sögu og var svæðið með þeim fyrstu á landinu sem víkingarnir frá Noregi ákváðu að byggja. Það hefur í raun verið samfelld byggð á Vestfjörðum síðan land var numið hér á 9. öld. Hrafna-Flóki, sá sem gaf landinu nafnið Ísland, tók sér bólfestu í Vatnsfirði á Barðaströnd.⁶

Hefðir og arfleifðskipa stóran sess í vestfirskri menningu. Sterk tengsl eru á milli fólksins sem byggir svæðið og sjávarins eins og sést á vestfirskri matarmenningu. Söfn tengjast sjávarútvegi og hafnirnar eru hjarta hvers bæjar. Þrjú söfn á Vestfjörðum byggja sýningarkost sinn að mestu leyti á sjávarútvegi og notkun sjávarhlunninda. Þau sýna okkur hvernig lífið snerist um sjósókn og sjávarnytjar um aldir. Enn í dag rennir sjávarútvegur og fiskeldi sterkum stoðum undir samfélagið. Í öðrum landshlutum byggði þjóðin mest á landbúnaði en á Vestfjörðum er undirlendi lítið og sjórinn því mikilvægara búslag. Vestfirðingar áttu í raun engra annarra kosta vöð heldur en að borða fisk og nýta sér gjafir hafsins. Menn unnu í sveitum að sumri til og til sjávar að vetri til að þreyja þorrann og góuna.

⁶ Árnastofnun. (e.d.)

Mynd 6 Fólksfjöldi á Vestfirðum 1990-2018

Þjóðsagna- og menningararfur Vestfirðinga er nýttur í fjölbreytt safna- og sýningarstarf á svæðinu. Galdrasafnið á Hólmavík styðst t.d. bæði við sögulegar staðreyndir um galdrabrennur en jafnframt við þjóðsögur um kynjaskepnur til galdra. Skrímslasetrið á Bíldudal sýnir hugmyndir þjóðarinnar um skelfilegar verur í náttúrunni til fróðleiks íslenskum og erlendum gestum. Vestfirðingar eru stoltir af þessari arfleifð og allflestir þekkja sögur úr sínu nánasta umhverfi af álfum, tröllum eða jafnvel skrímslum. Vel þekkt er sagan um tröllin sem vildu losa Vestfirði frá meginlandinu. Tröllin byrjuðu að moka að kvöldi til og grófu Kollafjörð úr austri og Gilsfjörð úr vestri. Jarðveginum sem mokað var í burtu hentu þau í sjóinn sitt hvoru megin og myndaði það eyjarnar á Breiðafirði en þar sem Húnaflóinn er of djúpur þá mynduðust engar eyjar þeim megin. Afraksturinn sést í því hversu stutt landræma tengir Vestfirði við Ísland. Sagan hermir einnig að þegar sól reis á ný urðu tröllin að steini sem sjá má enn í dag sem háa klettadranga.

Mynd 7 Skessur sem dögðu uppi í Kollafirði á Ströndum

SEINNI HLUTI

Í seinni hluta er farið yfir hvers vegna sveitarfélögin hófu vottunarferlið. Lykilvið vinnunnar eru kynnt, stjórnun verkefnisins og listi af atriðum sem koma til framkvæmda ásamt stefnu sveitarfélaganna. Þetta eru mikilvægustu skjöl vottunarinnar.

3. Af hverju umhverfsvottun?

Á Fjórðungsþingi Vestfirðinga sem haldið var í Súðavík þann 1. og 2. september 2006 var ályktað um að Vestfirðir ættu að vera stóriðjulaust svæði. Sú ákvörðun sveitarfélaganna níu að vinna í sameiningu að því að fá starfsemi sína umhverfisvottaða er skerf í þá átt að skapa þekkingarsamfélag með sjálfbærni að leiðarljósi. Líklegt er að það hafi jákvæð áhrif á markaðssetningu á hverskonar afurðum er koma frá svæðinu og veki athygli ferðamanna. Fjögur sveitarfélög af níu á Vestfjörðum samþykktu Staðardagskrá 21 á sínum tíma og eru það sveitarfélögin; Ísafjarðarbær, Strandabyggð, Reykhólahreppur og Tálknafjarðarhreppur.

4. EarthCheck og umhverfisvottunarkerfið

EarthCheck eru alþjóðleg vottunarsamtök með höfuðstöðvar í Ástralíu. Samtökin hafa umsjón með EC vottunarkerfinu, sem byggir á hugmyndafræði Staðardagskrár 21 (Local Agenda 21) um sjálfbæra og ábyrga þróun í samræmi við ályktanir heimsráðstefnu Sameinuðu þjóðanna í Ríó 1992. EC eru einu umhverfisvottunarsamtökin í heiminum sem votta samfélög, en einnig votta þau ferðaþjónustuaðila. Til að hljóta umhverfismerki EC þarf að fara í gegnum þrjú ferli og eru þau þessi:

1. Skráning og greiðsla fyrir vottunarkerfi EC. Undirbúningur að ferlinu, stefnumótun, skipan í ráð og ráðgjafa, fræðsla upplýsingadreifing og fleira.
2. Stöðugreining með mælingum á tölulegum vísum og gerð framkvæmdaáætlunar. Eftir mælingar í eitt ár eru niðurstöður sendar til vottunarsamtakanna, sem meta hvort lágmarksviðmiðum hafi verið mætt. Ef svo er fer verkefnið í þriðja þrepíð.
3. Úttekt og vottun frá EC. Viðurkenndur óháður vottunaraðili tekur starfsemina út og kannar hvort gögn séu rétt og í samræmi við staðla EC. Einnig er árangur borinn saman við framkvæmdaáætlunina. Hafi henni verið fylgt, er veitt vottun til eins árs í senn. Þessi vottun felur í sér að samfélagið/ferðaþjónustuaðili skuldbindi sig til að vinna að stöðugum úrbótum.

Þeir aðilar sem hafa farið í gegnum þetta ferli og standast settar kröfur fá í skrefi 3 umhverfismerki EC og sýna þar með að þeir vilji stuða að sjálfbærri þróun í sinni starfsemi. Merkið nýtur alþjóðlegrar viðurkenningar þar sem samtökin hafa vottað aðila í meira 50 þjóðlöndum í öllum heimsálfum.

Staðallinn sem vottunarsamtökin vinna eftir veitir samfélögum ramma til þess að mæla frammistöðu sína og vinna að stöðugum úrbótum í umhverfis- og samfélagsmálum. Hann byggir á sex meginstoðum:

1. Trygg stjórnun samfélagsins og tengsl við vottunarkerfið.

2. Gildandi lögum og reglugerðum er fylgt í hvívetna.
3. Sjálfbærnistefna í umhverfis- og samfélagsmálum.
4. Framkvæmdaáætlun til fimm ára í senn, sem er endurskoðuð árlega.
5. Skráningar- og vöktunarkerfi til að fylgjast með árlegri frammistöðu á 12 sviðum og aflagi er frá hverju sveitarfélagi.
1. Öflugt samráð við alla hópa samfélagsins, þannig að íbúar eigi þess kost að taka þátt í stefnumótuninni og koma athugasemdum á framfæri. Einnig er sett upp og framfylgt kynningaráætlun um framgang verkefnisins.

Í forskrift EC er rammi sem Ferðamálastofnun Sameinuðu þjóðanna (UNWTO) hefur sett um sjálfbæra ferðaþjónustu eða skipulag ferðaþjónustu til að styðja þróun í fátækari ríkjum heims. Þessi listi er unnin með efnahags- og framfarastofnun Asíuríkja (APEC) sem er samsvarandi efnahags- og framfarastofnun Evrópu (OECD). Yfirlýsingin ber þess greinilega merki að vera hönnuð sem gátlisti eða siðareglur fyrir ferðaþjónustu á svæði sem býr við aðrar aðstæður en hér tíðkast. Gátlistinn er engu að síður góður rammi.

Listinn fylgir hér á eftir í lauslegri þýðingu Maríu Maack. Í Framkvæmdaáætlun fyrir Vestfirði er vísaði í númer lykilsviða og geira í þessum lista.

1 Vernda umhverfi, vistkerfi og náttúrulega tegundaauðgi	
1. 1	Styðja við náttúruvernd og svæðisbundna friðun
1. 2	Hvetja sveitarstjórnir til að meta gildi svæða í þeirra umsjón með vernd í huga
1.3	Koma fyrir innviðum og mannvirkjum sem vernda ferðamannastaði gegn skemmdum af völdum ágangs
2 Virða staðbundna menningu	
2. 1	Taka jafnt tillit til allra óháð kyni eða aldri í skipulagi ferðaþjónustu.
2. 2	Þjóða almenningi tækifæri til að taka þátt í umræðum um skipulag ferðaþjónustu
2. 3	Vekja athygli yfirvalda á því hvaða menningar og náttúruvinjar hafa verndargildi og gæta að því að starfsemi gangi ekki of nærri umhverfi og samfélagi
2. 4	Veita heimamönnum tækifæri til að bjóða ferðamönnum menningu staðarins
3 Viðhalda umhverfisstjórnun jafnt og þétt	
3. 1	Gæta þess að mat á umhverfis- og samfélagsáhrifum sé undirstaða hvers framkvæmda auk hagrænna þátta
3. 2	Taka reglulega stöðu eða úttekt á ástandi með tilliti til áhrifa atvinnurekstrar
3. 3	Uppfæra sjálfbærnistefnu og -vísa innan starfsemi ferðaþjónustu
3. 4	Taka mið af hönnun og landslagsskipulagi sem ýtir undir sjálfbæra landnotkun
4 Fylgja eftir stýringu til að ná árangri	
4. 1	T.d. draga úr mengun og útblæstri gróðurhúsalofttegunda

4. 2	Spára vatn og vernda vatnsgæði
4. 3	Taka á úrgangs og sorpmálum á hagkvæman hátt (t.d. minnka úrgang)
4. 4	Koma í veg fyrir hávaðamengun
4. 5	Styðja við notkun á endurnýtanlegum, endurvinnanlegum og lífrænum efnum sem brotna niður í náttúrunni
5	Fá ferðaþjónustuna með í lið við að styðja við menningu og umhverfisvernd
5. 1	Hvetja ferðaþjónu til að virða skipulag og landnotkunaráætlun enda ættu þeir að taka þátt í skipulagsvinnu
5. 2	Halda ávallt uppi merkjum umhverfisverndar og virðingu gangvart menningu, siðum og minjum fólksins á staðnum
5. 3	Hvetja byrgja og þá sem þjónusta ferðaþjónu, hótél og veitingastaði að fylgja ábyrgri umhverfis- og félagslegri stefnu
5. 4	Vekja athygli á umhverfis- og félagslegri ábyrgð í markaðssetningu
6	Fræða og upplýsa um umhverfi og menningu svæðisins
6. 1	Bæta fræðslu um ábyrga stefnu í menntun fyrir ferðaþjónu
6. 2	Greina ferðamönnum rétt frá umhverfis- og félagslegum högum svæðisins
6. 3	Styrkja rannsóknir og þróun sem sýna áhrif ferðamennsku á umhverfi og menningu
7	Vinna með öðrum í umhverfis og félagsmálum
7. 1	Vinna með öðrum að framförum í umhverfismálum og sjálfbærri þróun, til dæmis með að þróa sameiginlegar mælingar og vísa
7. 2	Standa við alþjóðlega sáttmála, samninga og yfirlýsingar eins og Ísland hefur skuldbundið sig til auk íslenskra laga og tilmæla sveitarfélags

Tafla 2 Gátlisti og siðarreglur UNWTO sótt frá EarthCheck og þýtt á íslensku.

5. Stjórnun og framkvæmd verkefnisins

Umhverfissvottunarverkefni sveitarfélaganna á Vestfjörðum er stýrt af Framkvæmdaráði Umhverfissvottunar Vestfjarða. Í því sitja níu aðilar sem sveitarfélögin tilnefna í ráðið til fjögurra ára í senn við lok kosninga. Ráðið skal kjósa sér formann við upphaf kjörtímabils sveitarstjórna og starfar hann samkvæmt erindisbréfi. Milli 2012 og 2018 sinnti Fjórðungssamband Vestfirðinga daglegu vafstri verkefnisins skv. samþykktum Fjórðungspings 2012. Árið 2018 tók Vestfjarðastofa við umsýslu verkefnisins. Frá byrjun árs 2019 hafa tveir starfsmenn starfað við verkefnið, annar í um 20% starfi en hinn um 30%, þar sem áður var einn starfsmaður í 20 % starfshlutfalli. Helstu hlutverk starfsmanna eru áætlanagerð og að aðstoða sveitarfélög við að hrinda í framkvæmd áætlunum og eftirfylgni verkefna. Verkefnastjórar safna upplýsingum frá sveitarfélögunum vegna mælinga sjálfbærnivísa, skila viðmiðunartölum árlega til EC og sinna öðru því sem EC umhverfisáætlunin gerir kröfu um svo hægt sé að viðhalda vottun. Sveitarfélögin hafa skipað „Grænt teymi“ en í því sitja þrír aðilar. Einn frá norðanverðum Vestfjörðum, annar frá sunnanverðum Vestfjörðum og sá þriðji frá Ströndum.

Verkefnastjóri heldur fundi með teyminu einu sinni í mánuði. Þá er farið yfir hvað er að gerast í verkefninu og leitað ráða varðandi framkvæmdaáætlun og önnur skref sem þarf að vinna og ræddar hugmyndir um afmörkun umhverfisáætlunarinnar.

6. Afmörkun verkefnisins

Til að auka sjálfbærni í starfi sveitarfélaganna er hægt að fara margar leiðir. EC krefst þess að hægt sé að sýna mælanlegar framfarir á ákveðnum sviðum. Umhverfissvottunarkerfið fylgist náið með nokkrum skilgreindum þáttum og sýnir framfarir með breytingum á sjálfbærnisum. Bætt frammistaða sést í því hvort að viðmið standist og hvort bæting verði. Framkvæmdaáætlunin er sýnileg á vef Vestfjarðastofu og einnig er hún kynnt árlega þannig að íbúar geta tekið þátt og bent á tiltekin mál sem þá væri hægt að bæta inn á framkvæmdalistann ef fjármagn er til og markmið raunhæf.

Vestfjarðastofa hefur opnað Facebook-síðu sem ber heiti Náttúrulega Vestfirðir. Hópurinn er opin svo að almenningur getur spurt eða leitað ráða og komið með uppástungur um verkefið.

Meginforsendur Umhverfissvottaðir Vestfirðir eru:

- Að bæta frammistöðu sveitarfélaganna á þeim lykilsviðum og stöðlum sem EC leggur áherslu á. Þetta er gert með vísun í sjálfbærnisá hvers sviðs.
- Að hvert sveitarfélag skrái og skili tölulegum upplýsingum varðandi auðlindanotkun. Þau nýtast til að reikna breytingar á sjálfbærnisum og samanburði við lágmarksviðmið og bestu viðmið („Benchmarking“).
- Að stjórnun og stefnumótun innan verkefnisins sé skýr og að lykilmenn sveitarfélaganna komi þar að.
- Að sjálfbær þróun sé með sannanlegum hætti í fjölbreyttu daglegu starfi sveitarfélaga.
- Að í verklagi sveitarfélaga sé að farið eftir gildandi lögum og reglugerðum og að öryggismál séu í lagi og fyrir hendi séu viðeigandi viðbragðsáætlanir.
- Að stuðlað sé að kynningu og sýnileika umhverfisverkefnisins, þannig að íbúar séu með í verkefninu.

Að verkefni taki mið af vilja íbúa í umhverfismálum sem snerta vottunarferlið, óháð kröfum EC. Því má bæta við sjálfbærnisum ef almennur vilji er fyrir slíku.

7. Hvað er skoðað í umhverfissvottun?

Vottun EC er í raun úttekt og viðurkenning þriðja aðila á því að viðkomandi sveitarfélag sé að vinna þá umhverfisvinnu sem það segist stefna að. Vottunin veitir ramma um umhverfisstarf fyrirtækja og sveitarfélaga og gerir kröfu um jafnar og ákveðnar framfarir frá ári til árs. Vottunin er líka öryggisstimpill gagnvart neytendum sem vita að þar er stefnt að sjálfbærari framtíð.

EC skoðar 12 lykilsvið sem taka mið af umhverfis- og samfélagsþáttum sem mikilvægir eru í hnattrænu samhengi. Skylda er að greina frá 16 sjálfbærnisvísunum innan þessa 12 lykilsviða (2. tafla) en hægt er að bæta við valkvæðum vísunum eins og við á. Gögnum vegna sjálfbærnisvísna (Benchmarking tölur) er skilað árlega og reiknar EC út einkunn út frá þeim tölum. Samtökin hafa sett viðmið um lágmarksframmistöðu fyrir hvern sjálfbærnisvísi. Helmingur sveitarfélaga þarf að náð því lágmarki til að standast kröfur. EC hafa setta hærri viðmið og ef þeim er náð telst það vera framúrskarandi árangur. Gert er ráð fyrir að einungis um 20% sveitarfélaga geti náð svo langt.

Sveitarfélögin eiga að móta skráningarkerfi til að vakta auðlindanotkun og úrgangsstreymi í sveitarfélögunum. Grunninn að skráningarkerfi má þó sækja til verkefnastjóra til að nota sem ramma um skráningu. Með því að nýta skráningarkerfi eins og EC mælist til eykst gagnsæi, samanburður er auðveldari og sveitarfélögin geta fengið betri yfirsýn.

Með bættri yfirsýn er m.a. hægt að:

- Draga úr kostnaði.
- Auðvelda skýrslugjöf og kynningar um frammistöðu.
- Bæta umhverfisvernd og ná sjálfbærnimarkmiðum.
- Stuðla að vottun og staðfesta ákveðin gæði.
- Bæta almenningaálit og umtal.

Lykilsvið	Sjálfbærnivísar	
	Skylduvísir	Valkvæður vísir
1. Losun gróðurhúsalofttegunda	Losun koltvísýrings (CO ₂) á mannár í tonnum	
2. Orkunotkun, -sparnaður og -stjórnun	Orkunotkun á mannár í MJ	1. Endurnýjanleg orka sem hlutfall af heildarorkunotkun 2. Endurnýjanleg orka framleidd á svæðinu sem hlutfall af heildarorkunotkun
3. Stjórnun ferskvatnsauðlinda	a. Notkun neysluvatns á mannár í rúmmetrum b. Einkunn fyrir aðgerðir til vatnssparnaðar	
4. Verndun og stjórnun vistkerfa	Flatarmál svæða sem vernduð eru vegna innlends lífríkis, sem hlutfall af heildarflatarmáli svæðisins	
5. Stjórnun félagslegra og menningarlegra áhrifa ferðaþjónustunnar	Fjöldi vottaðra ferðaþjónustufyrirtækja sem hlutfall af heildarfjölda ferðaþjónustufyrirtækja á svæðinu	
6. Skipulags- og byggingarmál	Flatarmál grænna svæða sem hlutfall af heildarflatarmáli svæðisins	
7. Félagshagfræðilegur ávinningur svæðisins af ferðaþjónustu	Engir skilgreindir sjálfbærnivísar	
8. Verndun loftgæða og stjórnun hávaða	a. Losun köfnunarefnisoxíða (NO _x) á hektara b. Losun brennisteinsoxíða (SO ₂) á hektara c. Magn svifryks (PM ₁₀) á hektara	
9. Stjórnun fráveitumála og yfirborðsvatns	Vatnssýni sem standast gæðakröfur, sem hlutfall af öllum vatnssýnum sem tekin eru	
10. Stjórnun úrgangs á föstu formi	a. Magn úrgangs til urðunar á hvert mannár b. Hlutfallsleg endurvinnsla úrgangs c. Hlutfallsleg notkun umhverfismerktar pappírsvöru	
11. Geymsla og notkun efna sem eru skaðleg umhverfinu	a. Hlutfall varnarefna, sem eiga sér lífrænan uppruna og brotna niður í náttúruleg efni eftir notkun, af heildarnotkun varnarefna. b. Hlutfallsleg notkun umhverfismerkttra hreinsiefna 12. Verndun	
12. Verndun menningarminja	Engir skilgreindir sjálfbærnivísar	

Tafla 3. Lykilsvið EarthCheck og sjálfbærnivísar sem sveitarfélögin á Vestfjörðum nota

8. Sjálfbærnistefna Vestfjarða

Í samræmi við staðal EC hafa sveitarfélögin á Vestfjörðum komið sér saman um stefnu um sjálfbæra þróun á svæðinu. Stefnan var fyrst samþykkt í janúar 2014 og er hún endurskoðuð árlega samkvæmt reglum EC. Stefnan er birt hér í heild sinni enda er hún grunnurinn að framkvæmdaáætlun.

Sameiginleg stefna sveitarfélaga á Vestfjörðum um sjálfbæra þróun í umhverfislegu og félagslegu tilliti

Sveitarfélögin á Vestfjörðum, Árneshreppur, Bolungarvík, Ísafjarðarbær, Kaldrananeshreppur, Reykhólasveit, Strandabyggð, Súðavíkurhreppur, Tálknafjarðarhreppur og Vesturbyggð samþykkja sameiginlega stefnu um að Vestfirðir verði umhverfisvænt og sjálfbært samfélag þar sem áhersla er lögð á að vernda umhverfi, sögu, minjar og landslag fyrir komandi framtíð. Sveitarfélögin á Vestfjörðum einsetja sér að vinna stöðugt í átt að sjálfbærni í starfsemi sinni og horfa til náttúru- og landverndar. Þar með setja þau fordæmi fyrir fyrirtæki, íbúa og opinberar stofnanir á svæðinu til að feta sömu braut. Sveitarfélögin munu kynna þessa stefnu og árangurinn og skapa þannig jákvæðari ímynd af hverskonar afurðum og þjónustu á svæðinu. Þar með leggja sveitarfélögin á Vestfjörðum áherslu á gott starfsumhverfi fyrir ferðaþjónustu og sýna öðrum atvinnuvegum gott fordæmi. Sveitarfélögin stefna að því að minnka útblástur gróðurhúsalofttegunda.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum leitast við að fylgja ákvæðum alþjóðlegra samþykktu og innlendra áætlana um umhverfisvernd, auk þess sem fylgt er íslenskum lögum, reglugerðum, samningum og samþykktum sem falla undir málefni umhverfisstefnunnar, svo og siðareglum ferðamálastofnunar Sameinuðu Þjóðanna (UNWTO). Þetta nær einnig til þess ramma sem EarthCheck vottunin setur um úttekt og vottun og byggir á siðareglum APTA og APEC.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum beita fyrirbyggjandi aðgerðum til að koma í veg fyrir rýrnun náttúrulegra og félagslegra gæða, og hvetja alla Vestfirðinga og gesti til að fylgja fordæminu og efla framgang sjálfbærrar þróunar, einkum með ferðaþjónustuna í huga.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum hafa einsett sér að:

1. Starfsemi sveitarfélaganna miði að stöðugum framförum í umhverfislegu, hagrænu og félagslegu tilliti í anda sjálfbærrar þróunar með hliðsjón af ársskýrslum EarthCheck fyrir svæðið.
2. Nýta vinnuafli, vörur og þjónustu af svæðinu að því marki sem mögulegt er og efla þannig hagkerfi í heimabyggð.
3. Starfa í anda samfélagslegrar ábyrgðar (CSR – Corporate social responsibility) og hvetja fyrirtæki til félagslegrar þátttöku. Leiðarljósið er að efla samhug, samheldni og samskipti fólks, samþætta menningu, atvinnu og umhverfismál.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum vilja efla samskipti við alla hagsmunaaðila til að tryggja samræmdar aðferðir við að ná framúrskarandi árangri í umhverfis- og félagsmálum. Skilvirk miðlun upplýsinga á vefsvæðum og í ársskýrslu er liður í því, svo og gott samráð um starf sveitarfélaganna að sjálfbærri þróun í anda Staðardagskrár 21 og loftslagsráðstefnunnar í París 2015.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum vinna sameiginlega og hvert í sínu lagi að eftirfylgni framkvæmdaáætlunar. Kaupi inn aðföng og sinni úrgangsmálum í samræmi við þessa stefnu.

Þessi stefna var fyrst formlega samþykkt af öllum hlutaðeigandi sveitarstjórnnum og kynnt íbúum í maí 2016.

Síðast endurskoðuð í mars 2019.

9. Verkefni framkvæmdaáætlunar 2019-2023

Í þessum kafla eru sett upp þau verkefni sem stefnt er að vinna að á árunum 2019–2023. Verkefnin eru fjölbreytt og þurfa sveitarfélögin á Vestfjörðum að passa upp á að þau séu unnin í takt við framkvæmdaáætlunina. Sum þessara verka eru að kröfu EC og því þarf að vinna þau á hverju ári. Önnur eru verkefni sem Framkvæmdaráð þarf að setja upp í hverju sveitarfélagi fyrir sig og þarf að vinna á lengri tíma. Framkvæmdaáætlunin er svo tekin og endurskoðuð ár hvert og er þá hægt að bæta við verkefnum sem þykja aðkallandi.

Forsendur verka byggjast á fjórum reglum sem gott er að hafa til hliðsjónar:

1. Siðareglur þær sem vitnað er í í stefnunni frá UNWTO og ASPEC fyrir ferðaþjónustu.
2. Lykilvið EC sem krafist er að séu uppfyllt.
3. Skráningarkerfi umhverfisstofnunar um sorpförgun.
4. Nýjar áherslur sem koma ýmist fram í markmiðum sameinuðu þjóðanna eða í samkomulagi frá París 2015 um aðgerðir gegn loftslagsbreytingum sem Íslendingar hafa gengist undir (sjá mynd 1).

Hér á eftir fylgja tvær töflur, sú fyrri, tafla 3 sýnir þau verkefni sem voru á framkvæmdaáætlun til ársins 2018. Það er ánægjulegt að mörgum verkefnum hefur lokið farsællega á meðan þarf stöðugt að sinna öðrum. Umhverfisstofnun Vestfjarða hefur leitt til vitundarvakningar, hreinnar umhverfis, betri úrgangstjórnunar og öflugri verndunar.

Tafla 4 er hins vegar ný fimm ára framkvæmdaáætlun þar sem fram koma margar nýjar tillögur. Áherslubreytingar eru í takti við tímann, meira sést af verkefnum sem efla félagslegt réttlæti, draga úr útblæstri og plastnotkun, sem og meðvitaðri innkaupum og öflugri kynningu.

Árleg EC verkefni – bæði framkvæmd nú þegar og verður haldið áfram:

- Kynning á verkefninu fyrir almenning
- Kynning verkefnisins – Kostnaður of framgangur
- Framfylgt laga og reglugerða
- Endurskoðuð framkvæmdaráætlun
- Úrbætur vegna athugasemda við síðustu úttekt
- Upplýsingasöfnun um auðlindanotkun (benchmarkingtölur)

Önnur verkefni framkvæmd á tímabilinu:

- Kynning fyrir fyrirtæki og heimili á aðferðum til að draga úr myndum úrgangs og aukin fræðsla um flokkun sorps
- Sveitarstjórnir á Vestfjörðum samþykki að starfsfólk sveitarfélaganna skuli kaupa vottaðar pappírsvörur og hreinsiefni nema að varan sé ekki fáanleg á Íslandi
- Fjölgun vottaðra ferðaþjónustuaðila - heimsóknir og kynning fyrir ferðaþjónustuaðila á Vestfjörðum
- Úrbætur á skráningarkerfi innkaupa
- Árlega sé skoðaður vatnsleki í öllum þéttbýlum, verklag sett

Verkefni sem ekki náðist að framkvæma:

- Kynning fyrir fyrirtæki, stofnanir og heimili á viðurkenndum umhverfismerkjum og merkjum fyrir lífræna framleiðslu
- Öll sveitarfélög stefni að því að auðvelda almenningi að taka þátt í að skila lífrænum úrgangi til moltugerðar
- Öll sveitarfélög stefni að því að Vestfirðir verði burðarplastpokalausir árið 2021
- Úttekt á möguleikum sveitarstjórna til að stuðla að minnkandi losun gróðurhúsalofttegunda frá umferð og útgerð á svæðinu t.d með því að skoða gerð göngu- og reiðhjólástíga, og uppsetningu rafhleðslustöðva við stóra vinnustaði
- Kynning fyrir fyrirtæki, stofnanir og heimili á mikilvægi þess að draga úr loftslagsbreytingum af mannavöldum og leiðum til þess
- Kynning verkefnisins - spjöld til uppsetningar á Vestfjörðum

Tafla 3 Verkefni á framkvæmdaáætlun ársins 2014-2020, flokkuð eftir hvort náðist að framkvæma.

Verkefni	Tímabil	Ábyrgð	Forsenda
Skipulögð landsvæði innan hvers sveitarfélags til trjáplöntunar félagasamtaka	2019	Sveitarfélög	Lykilsvið 1
Skipuleggja svæði fyrir ræktun matjurta í gerð nýrra aðalskipulaga	2019-2023	Sveitarfélög	Lykilsvið 1
Kanna möguleika á endurheimt votlendis	2019-2023	Verkefnastjóri, Sveitarfélög	Lykilsvið 1
Lífrænum úrgangi safnað í öllum sveitarfélögum og nýtt í moltugerð	2019-2023	Sveitarfélög	Lykilsvið 1 og 10
Koma fyrir hleðslupóstum við stofnanir sveitarfélaganna	2019-2023	Framkvæmdaráð	Lykilsvið 2
Vernda vatnsból, og fækka athugasemdum heilbrigðiseftirlits við gæði neysluvatns. Koma í veg fyrir leka í vatnsveitukerfum	2019-2023	Sveitarfélög	Lykilsvið 3
Skiplagðar árlegar fjöruhreinsanir í hverju sveitarfélagi, í samvinnu við félagasamtök o.fl.	2019-2023	Sveitarfélög	Lykilsvið 4
Skólar og leikskólar skrá sig í „Skólar á grænni grein“	2019	Sveitarfélög í samráði við fræðslufirvöld	Lykilsvið 5 Markmið Sp
Merkingar fyrir umhverfissvottun Vestfjarða við innkomu til Vestfjarða	2019	Verkefnastjórar	Lykilsvið 6
Láta meta hvaða áhrif verslun í heimabyggð hefur á hagkerfi svæðisins	2019-2023	Framkvæmdaráð, Sveitarfélög	Lykilsvið 7
Skoðað hver staðan er varðandi félagsleg undirboð og framkomu við erlent vinnuafli	2019-2023	Sveitarfélög (vinnumálastofnun, stéttarfélög)	Lykilsvið 7
Kanna möguleika á að rafvæða hafnir	2019-2023	Framkvæmdaráð	Lykilsvið 8
Skipulag nýrra lóða gefi kost á blágrænum frárennslislausnum	2019-2023	Sveitarfélög	Lykilsvið 9
Stuðningur við verkefnið „pokastöðvar“ í formi utanumhalds saumahittinga og pokastöðva-merkinga fyrir saumaða poka	2019-2023	Sveitarfélög	Lykilsvið 10
Sveitarfélögin verði plastburðarpökalaus 2021	2019-2021	Sveitarfélög	Lykilsvið 10
Græn skref stofnana og fyrirtækja áframhald	2019-2023	Sveitarfélög	Lykilsvið 10
Draga úr úrgangi og efla enn sorpflokkun	2019-2023	Verkefnastjórar	Lykilsvið 10
Úrbætur á skráningarkerfi innkaupa og sorpmála sveitarfélaga (sjá úrgangsskrá. Umhverfisstofnunar í viðauka)	2019	Sveitarfélög	Lykilsvið 10 EarthCheck
Kynningarstarf - FB síðan Náttúrulega Vestfirðir	2019	Verkefnastjórar Grænt teymi	Kröfur EarthCheck
Samhæfa úrgangs- og sorpmál svæðis	2019-2023	Framkvæmdaráð, Sveitarfélög	Lykilsvið 10
Laga eftir þörfum geymslu og förgun varnarefna og lífrænna leysa í sveitarfélögum	2019	Sveitarfélög	Lykilsvið 11
Sveitarfélög beiti sér að því að skrá menningarminjar í tengslum við ný aðal- og deiliskipulög og kynna þær fyrir heima- og ferðamönnum	2019-2023	Framkvæmdaráð Sveitarfélög	Lykilsvið 12

Tafla 4 Listi af verkefnum í framkvæmdaáætlun 2019-2023 vísað er í lykilsvið EarthCheck staðals.

10. Lokaorð

Verkefni Framkvæmdaráðs og verkefnastjóra í framkvæmdaáætluninni eru fjölbreytt. Þarna eru mörg verkefni sem þarf að skoða árlega út allt tímabilið og önnur sértækari. Gert er ráð fyrir því að hægt sé að hefja, sinna árlega eða ljúka þessum verkefnum innan tímarammans.

Stefna sveitarfélaganna á Vestfjörðum að sjálfbærri þróun er verkefni sem allir Vestfirðingar þurfa að þekkja og sinna. Upplýsingar, kynningar og önnur umfjöllun er því mikilvæg. Þannig geta íbúar og starfsmenn lagt sig fram, glaðst yfir góðum árangri og notað upplýsingarnar til að leggjast á eitt með sveitarstjórnnum, nefndarmönnum, verkefnastjórum og græna teyminu, fyrir bjarta vestfirska framtíð.

Upplýsingar, kynningar og önnur umfjöllun er mikilvæg, en verkefnastjórar koma upplýsingum á framfæri á heimasíðunni www.vestfirdir.is og á facebook undir Vestfjarðastofa og Náttúrulega Vestfirðir.

Heimildir

Árnastofnun. (e.d.). *Uppruni Íslendinga*. Sótt 09.09.2016 af:
<http://www.arnastofnun.is/page/uppruniislandinga>

Framkvæmdaráð Snæfellsness. (e.d.). *Skref í átt að vottun*. Sótt 09.09.2016 af:
<http://nesvottun.is/skref-i-att-ad-vottun/>

Náttúrufræðistofnun Íslands. (e.d.). *Steingervingar*. Sótt 10.09.2016 af:
<http://en.ni.is/geology/fossils/>

Sigurður Steinþórsson. (2009). *Af hverju eru Vestfirsk fjöll slétt að ofan en ekki tindótt?* Sótt 10.09.2016 af: <http://www.visindavefur.is/svar.php?id=53262>

Sustainable Australia. (e.d.). *Objectives and Core Values*. Sótt 4.4.2018 af
https://www.sustainableaustralia.org.au/core_values

Umhverfisstofnun. (e.d.). *Friðlýst svæði*. Sótt 10.09.2016 af:
<http://ust.is/einstaklingar/nattura/fridlyst-svaedi/vestfirdir/>

Umhverfisstofnun (e.d.) Dynjandi í Arnarfirði
<https://www.ust.is/einstaklingar/nattura/fridlyst-svaedi/vestfirdir/dynjandi-i-arnarfirdi/>

Ari Trausti Guðmundsson, 1982 Ágrip af jarðfræði Íslands, Örn og Örlygur

Jakob Jakobsson 1978, Exploitation of the Icelandic spring- and summer-spawning herring in relation to fisheries management, 1947-1977 ICES symposium, Aberdeen

Viðauki I Dæmi um skráningu

Hluti af skráningarblaði sem skila skal til Umhverfisstofnunar um förgun úrgangs sem sendur er til útlanda til endurvinnslu eða förgunar.

Meðhöndlun úrgangs árið 2015

Skráningarblað frá umhverfisstofnun um úrga

Rekstraraðili:

Tengiliður (sem fyllir út eyðublaðið):

UMHVERFISSTOFNUN

ATH! Eingöngu er óskað eftir tölum yfir þann úrgang sem rekstraraðili endurvinnur, endurnýtir eða fargar sjálfur, og yfir þann úrgang sem rekstraraðili flytur utan til meðhöndlunar.

Ekki þarf að gefa upp þann úrgang sem rekstra

Liður nr.	Kóði	Lýsing	Ekki spilliefni/Spilliefni i	Magn í tonnum						
				Endurvinnsla		Endurnýting			Förgun	
				Jarðgerð	Önnur endurvinnsla ¹	Brennsla með orkunýtingu	Notað sem fyllingarefni	Önnur endurnýting	Urðun	Brennsla án orkunýtingar ³
1	01.1	Notaðir leysar	Spilliefni							
2	01.2	Sýrur, basar	Ekki spilliefni							
3	01.2	Sýrur, basar	Spilliefni							
4	01.3	Notaðar olíur	Spilliefni							
5	01.4	Efnaúrgangur	Ekki spilliefni							
6	01.4	Efnaúrgangur	Spilliefni							
7	03.2	Eðja frá	Ekki spilliefni							
8	03.2	Eðja frá	Spilliefni							
9	03.3	Eðja og fljótandi	Ekki spilliefni							
10	03.3	Eðja og fljótandi	Spilliefni							
11	05	Úrgangur frá	Ekki spilliefni							
12	05	Úrgangur frá	Spilliefni							
13	06.1	Málmúrgangur	Ekki spilliefni							
14	06.2	Málmúrgangur	Ekki spilliefni							
15	06.31	Málmumbúðir	Ekki spilliefni							
16	06.32	Málmúrgangur, blandaður	Ekki spilliefni							
17	07.11	Glerumbúðir	Ekki spilliefni							
18	07.12	Glerúrgangur	Ekki spilliefni							
19	07.12	Glerúrgangur	Spilliefni							
20	07.21	Pappírs- og Pappírs- og	Ekki spilliefni							
21	07.23	pappaúrgangur	Ekki spilliefni							
22	07.3	Hjólbarðar og	Ekki spilliefni							
23	07.41	Plastumbúðir	Ekki spilliefni							
24	07.42	Plastúrgangur	Ekki spilliefni							
25	07.51	Viðarumbúðir	Ekki spilliefni							
26	07.53	Viðarúrgangur	Ekki spilliefni							
27	07.53	Viðarúrgangur	Spilliefni							
28	07.53	Viðarúrgangur frá byggingar-	Ekki spilliefni							
29	07.53	Viðarúrgangur frá byggingar-	Spilliefni							
30	07.6	Textilúrgangur	Ekki spilliefni							